

2.4 KULTURNÍ HODNOTY A PAMÁTKOVÁ OCHRANA MĚSTA

2.4.1 CHARAKTERISTIKA PRAHY Z HLEDISKA HISTORICKÝCH A KULTURNÍCH HODNOT

Historie města Prahy sahá do hloubi paleolitu. Doloženy jsou archeologické nálezy i z následných prehistorických období. Vývoj města navazoval na významné trasy obchodních cest a dřívější osady poměrně hustého osídlení středočeské pánve. Koncem 9. století vzniklo na levém břehu hradiště s prvním kostelem. Tak vznikl Pražský hrad. Jeho topograficky významné umístění, architektonická, historická i symbolická hodnota dominují městu. Po založení druhého hradiště - Vyšehradu se od 10. století mezi nimi rozvíjelo osídlení. V Praze se dochovaly četné památky původního osídlení a zbytky hradišť, četná opida a zejména od doby budování staveb z kamene a cihel, i když celá řada z nich existuje pouze ve fragmentech. Jsou to jednak církevní stavby a jejich zbytky, paláce a měšťanské domy. Ale i technické a vojenské stavby, jakou byl i Juditin most, Karlův most, středověké opevnění, vodovody apod. Historické jádro Prahy zahrnuje rozlohu středověkého souměstí v hranicích jeho opevnění včetně Nového Města založeného Karlem IV. V těchto hranicích limitovaných pozdějším barokním opevněním se Praha rozvíjela až do počátku 19. století.

Z hlediska urbanistické struktury jsou zde charakteristické různé druhy zástavby. Rostlá struktura Starého (Většího) města v okolí Staroměstského náměstí vznikala živelně podél historických cest. K parcelaci části Většího Města došlo po roce 1230 (kdy vzniklo Havelské Město). Na levém, malostranském břehu byl vývoj pomalejší. Přemysl Otakar II. sem povolal v roce 1257 německé osadníky k založení „Nového Menšího Města“. Praha se stala dvojměstím.

Koncem 13. století se začalo se systematickými navážkami, které zvedly terén o 2-3 metry. Přizemí tehdejších domů se tak přeměnila ve sklepy. Založení Nového Města v r. 1346 na kompozičním principu tří os bylo natolik velkorysé, že s jeho potenciálem a strukturou vystačila Praha po celá staletí. Architektonické památky jsou nejčetnější z období baroka, jehož rozkvět nastal v období rekatolizace po třicetileté válce. Praha, na rozdíl od řady evropských měst, které utrpěly válečnými škodami a poválečným budováním, si zachovala nenarušenou strukturu i celou škálu památek od románského období přes gotiku, renesanci, barok až po secesi, kubismus a modernu. I přes počáteční nevoli odborníků a veřejnosti jsou asanační zásahy konce 19. století do charakteru Josefova a Nového Města dnes chápány více jako pozitivní změny struktury města, než jako její újma, nehledě na velmi kvalitní realizované stavby respektující staré památky v jejich okolí. Vně historického jádra města vznikla řada předměstí, která byla rovněž kvalitně založena a stala se předmětem památkové ochrany. Mezi ně patří například Karlín, šachovnicově založený městský útvar klasicistního charakteru z počátku 19. století, nebo Dejvice, které byly založeny na kompozici typu pařížské „Etoile“ zhruba po sto letech. Pro Prahu je rovněž typická četná síť historických jader původních obcí a osad, která odolala masivní výstavbě panelových sídlišť a která nesou kulturní i estetický potenciál rozvoje zástavby v okrajových částech Prahy.

V Praze jsou dosud ve velké míře zachovány historické objekty vysoké kulturní a architektonické hodnoty a řada z nich slouží svému původnímu účelu (divadla, univerzitní budovy školy, tržnice), včetně uměleckých objektů jako jsou morové sloupy, kašny pomníky apod. vhodně dotvářejících autentické prostředí města.

Shrnutí:

- V Praze je celá řada urbanistických celků výjimečné kulturní a estetické hodnoty, které jsou chráněny památkovou péčí i těch, které vykazují značné kulturně–historické hodnoty a dosud do této ochrany zahrnuty nebyly, je však nutné je respektovat při koncipování nové okolní zástavby.
- Tyto celky, pokud je nutné je doplňovat či modifikovat, musí být měněny pouze takovými zásahy, které jsou v souladu s principy památkového urbanismu.
- Historické jádro Prahy včetně jeho krajinného prostředí je natolik cenné, že jeho vizuální scéna nesmí být novou zástavbou narušena zejména neúměrně vysokými nebo neúměrně hmotnými stavbami.
- V Praze je velké množství objektů chráněných památkovou péčí i celá řada objektů bez této ochrany, které jsou velmi hodnotné a leží uvnitř památkově chráněných území. Velké množství těchto objektů je díky minulému éře zanedbaných. Řada objektů byla investory zakoupena ze spekulativních důvodů a nadále chátrá.
- V Praze je díky politickému a ekonomickému vývoji v České republice i díky její geografické poloze v centru Evropy velmi vysoká cena pozemků a to vede ke snaze investorů o neúměrně intenzivní využití těchto pozemků a k přetížení území, způsobující zhoršování životního prostředí, neúměrné dopravní zatížení apod.
- Snaha investorů po největší míře exploatace přestavovaných objektů vedlo často k pouhému zachování „slupky“ a vyplnění prostoru za původní fasádou neúměrně formovanou a dimenzovanou novostavbou. Tento jev je obecně známý pod pojmem „fasádismus“
- Snaha investorů i stavebních firem o uplatnění moderních konstrukcí a materiálů vede k používání nevhodných stavebních hmot i prvků jako jsou plastická okna, kovové či skleněné pláště budov v kontextu se slohovými stavbami apod.

2.4.2 URBANISTICKÉ A ARCHITEKTONICKÉ HODNOTY

Historické jádro Prahy je urbanistickým a architektonickým celkem vynikající kvality, a to jak v aspektech jednotlivých památek, tak z hlediska svého historického obrazu, vycházejícího z geografické modelace území a založeného dosud téměř výhradně na uplatnění historických architektonických dominant. Zcela unikátní je skutečnost, že obraz po staletí se vyvíjejícího historického jádra je stále založen na raně středověké urbanistické struktuře, zásadním způsobem velkoryse rozšířené v období vrcholné gotiky a doplněné ve vrcholně barokním období a v 19. století.

Praha se již ve středověku stala jedním z významných středisek kultury křesťanské Evropy. Pražská univerzita, založená r. 1348, patří mezi nejstarší na světě. Prostředí pražské univerzity poslední čtvrtiny 14. století a prvních let 15. století přispělo mimo jiné k formování idejí husitského hnutí, jež představuje v podstatě první kroky evropské reformace. Atmosféru Prahy 16. a raného 17. století charakterizuje ve své době ojedinělá, vysoce humanistická náboženská tolerance doprovázená vyspělou kulturní a uměleckou produkcí i rozvojem vědy na dvoře Rudolfa II., kterou ukončila třicetiletá válka, jež začala i skončila v Praze. Praha je také ale přímo spjata s protireformací, která ji obohatila o kvalitní umělecká díla, především v oblasti architektury a sochařství. V neposlední řadě je Praha spjata s vývojem moderní architektury a umění (kubismus, rondokubismus, art deco, funkcionalismus, konstruktivismus). Jako kulturní metropole je Praha spojena se jmény význačných osobností ze světa umění, vědy a politiky, jako jsou například Karel IV., Petr Parléř, Jan Hus, Johannes Kepler, Wolfgang Amadeus Mozart, Franz Kafka, Antonín Dvořák, Albert Einstein, Edvard Beneš (spoluzakladatel Společnosti Národů) nebo Václav Havel.

Historické jádro Prahy je celosvětově výjimečným a neopakovatelným celkem, jehož konfigurace je v harmonickém souladu s vnitřním urbanistickým a architektonickým charakterem města. Jeho hodnota je určena mimořádně působivými přírodními komponentami (terén, zeleň, řeka), početností jednotlivých vynikajících památek i jejich kvalitou. Celý jedenáctisetletý vývoj Prahy je dokumentován jedinečnými architektonickými projevy všech slohových období. Urbanistická struktura historického jádra Prahy přitom po staletí respektuje její velkorysé středověké založení, navazující na raně středověký vývoj.

Integrita historického jádra je založena na dvojici dominujících historických areálů – Pražského hradu s katedrálou sv. Víta a Vyšehradu s bazilikou sv. Petra a Pavla - ve vyvýšených polohách na obou březích řeky Vltavy, jež po staletí tvoří osu historického městského urbanismu. Charakter historického jádra určují přitom také neopominutelné krajinné dominanty vrchů Petřína a Vítkova a široký oblouk řeky Vltavy se zelenými ostrovy.

Architektura románského období, gotiky, renesance a baroka, stejně jako vývoje před 1. světovou válkou či v době meziválečné, se projevila v obraze historického jádra Prahy stavbami, jež patří k vrcholům evropského či dokonce světového vývoje daného slohu. Architektonické dominanty jsou doplněny kvantitativně mimořádnými soubory dobových obytných staveb, a to jak měšťanských domů z 12. až 18. století, tak velmi zajímavými příklady činžovních domů z 19. i 20. století. Zcela specifický a výrazný architektonický typ představují pražské paláce od slohového období románského až po 19. století. Velmi pozoruhodné jsou i veřejné budovy a historické zahrady a parky.

Pražský hrad z Vyšehradu

Zdroj: URM, 2008

Krajinné hodnoty

Území Prahy leží ve střední části České vysočiny, převážně v oblasti Poberounské soustavy; menší část na severovýchodě je součástí České tabule. Dnešní ráz reliéfu města ovlivnila v první řadě erozní a akumulární činnost Vltavy, po jejíž obou březích se Praha rozkládá. V geomorfologii Prahy nápadně kontrastují na jedné straně plošiný reliéf v nejvýše položených místech a na druhé straně hluboce zaříznutá údolí Vltavy a jejích přítoků. Nejčlenitější reliéf vznikl na levém břehu Vltavy. Nejvyšším místem je zarovnaný povrch jihozápadně od Zličína (399 m n. m.). Naopak nejnižší se nachází hladina Vltavy na severním okraji města v Suchdole, kde opouští území Prahy (177 m n. m.). Maximální výškové rozdíly dosahují na poměrně malé vzdálenosti přes 200 m. Pohled na topografické znázornění Prahy s nezaměnitelným meandrem Vltavy, výrazným členěním obou jejích břehů je v porovnání s jinými evropskými metropolemi jedinečný. Území na pravém břehu přilehlém k ohbí toku Vltavy, kde na relativně široké nízké terase údolní nivy byla úrodná půda, dostatek vody i blízký brod, Toto místo bylo velmi vhodné pro založení sídla, z něhož se po staletích vyvinul základ velkoměsta, kterému od nepaměti dominovala návrší Petřína, Hradčany, Vyšehradu a Vítkova.

Pro vznik osídlení a vývoj města byl charakteristický výběr místa v meandru Vltavy s chráněným brodem mezi ostrohem Hradčany a skálou Vyšehradu. V době jeho vzniku, jak dokládají archeologické nálezy, celé území středních Čech již bylo intenzivně osídleno. V pražské kotlině se tehdy rozkládala řada sídel, zejména na přítocích Vltavy. Mnohá z nich se v podobě obcí zachovala dodnes.

Významným činitelem historického vývoje města je proto jedinečná geografická a topografická situace „místa“ Prahy, která předurčila navždy její roli, tvář i kompozici. Meandr řeky, situovaný v krajinném zářezu a umožňující chráněný brod, vymezil prostor a měřítko budoucího města. Terénní dominanty, na nichž vznikly Hradčany a Vyšehrad, vytvářely přirozeně chráněná místa sídel s kulturním a duchovním významem i sídel moci.

Krajinné prostory předurčily vznik celků městské zástavby. Jsou základním, v čase konstantním prvkem určujícím kompozici a měřítko všech architektonických projevů. Praha je město, jež tuto svoji prapodstatu nese dodnes a je to právě tento prvotní „urbánní počín“, který přetrvává a spoluvytváří její jedinečný obraz. Je jednou z hodnot, která musí být přísně chráněna, neboť spoluvytváří identitu města.

Dnešní obraz vnitřní Prahy i navazujícího okolí je:

- výsledkem přírodních procesů probíhajících v nejmladším geologickém období, čtvrtohorách,
- výsledkem následných lidských aktivit přetvářejících povrch celého jejího území, z nichž nejvýraznějšími aktivitami na území historického jádra Prahy bylo založení Nového Města a barokní přestavba města v 18. století,
- výsledkem kontrastů různorodé zástavby, různé intenzity využití území a zejména kontrastem zastavěných částí města s nezastavěnými („zelenými“) svahy, z nichž v historickém jádru města nejvíce dominuje oblast Petřína jako protipólu Pražského hradu., Malé Strany i Starého Města.

Údolní niva Vltavy, Petřín, Pražský hrad a Vyšehrad - nejvýraznější krajinné prvky

Zdroj: URM, 2008

Místa významných událostí

Místa významných událostí jsou „knihou“ vepsanou do prostoru města. Povědomí těchto míst je kulturní podstatou města a může velmi pozitivně ovlivnit mezilidské vztahy i kulturní vnímání obyvatel. Jsme častými svědky skutečnosti, že mají-li obyvatelé sídla hlubší vztah ke svému okolí, mohou-li se svým bydlištěm kulturně ztotožnit, mají-li pocit patriotizmu, potom prožívají spokojenější život. Tyto okolnosti se promítají i do zdánlivých maličkostí, jakými jsou například pomístní názvy ulic, částí obcí nebo jednotlivých objektů. Proto byl v kooperaci pořízen soupis takových významných míst, které byly roztríděny do různých kategorií a opatřeny odkazy na mapu Prahy. Soupis slouží k lepší identifikaci historického prostředí místa a pomáhá vtisknout návrhu zástavby autentický ráz.

Podstatou úlohy bylo vyhledání, výběr a základní faktografický popis významných historických událostí, jež se odehrály na území hlavního města Prahy v jeho dnešním rozsahu a které lze spojit s konkrétním co možná přesně určeným místem nebo které mají bezprostřední vztah k územnímu, územně správnímu, urbanistickému a architektonickému vývoji hlavního města. Další částí úlohy bylo doplnění některých charakteristik, doprovodných údajů, dokladů (včetně ilustračních, obrazových), doporučení a odkazů v závislosti na dosaženém stupni poznání a dostupnosti informací.

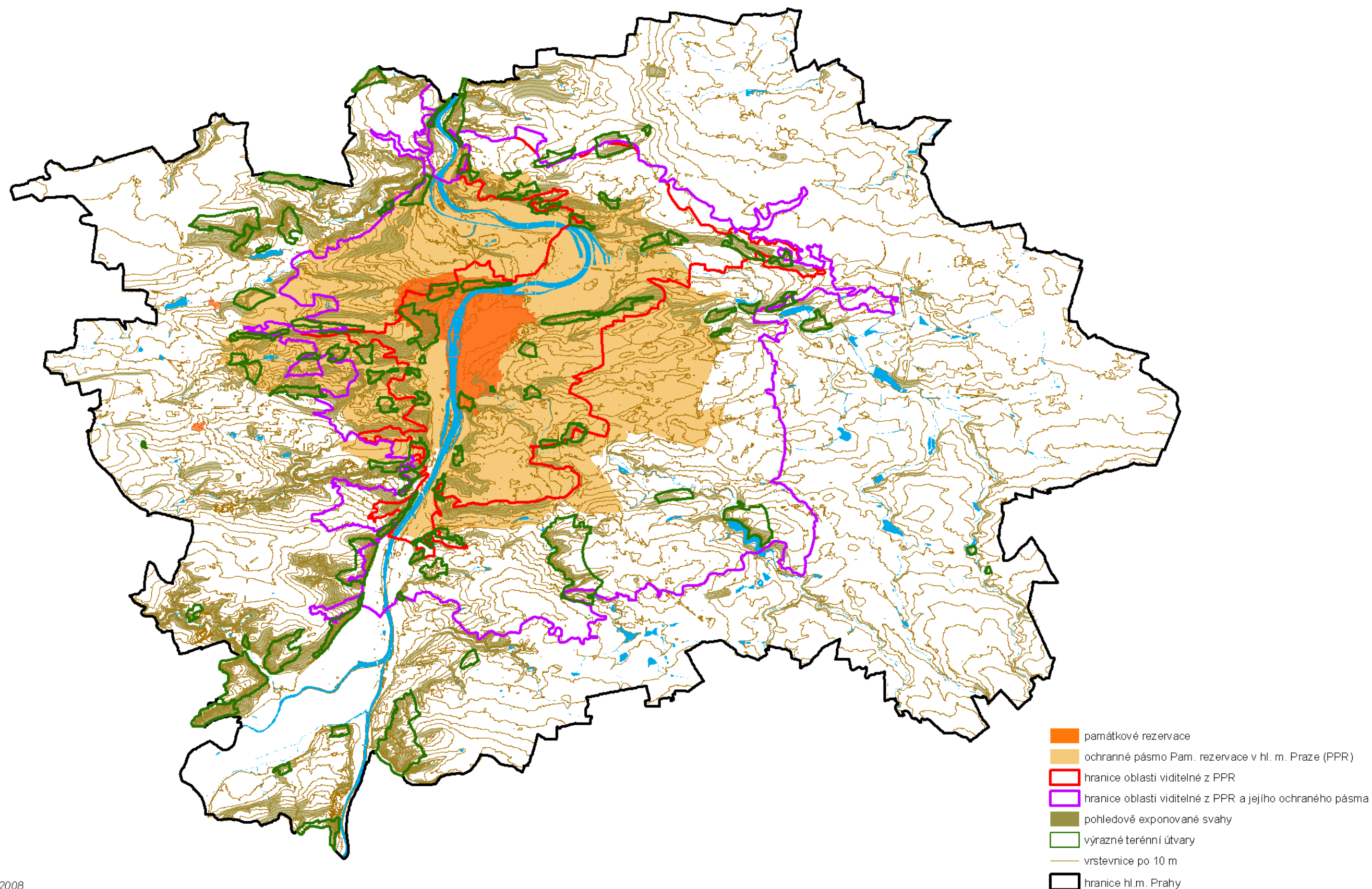
Byl zpracován přehled cca 550 významných historických událostí, které se váží ke 423 lokalitám na území hlavního města Prahy. Tyto události byly vyhledány a následně uspořádány do dvou základních skupin:

- významné historické události politické, politicko-správní, vojenské, kulturně-politické a technicko-infrastrukturní povahy,
- životopisné a tvůrčí události spojené s pobytem a působením historicky významných osobností v Praze.

Získané informace byly zpracovány v dokumentu **„Místo významné události“** přiloženém k ÚAP obce. Autorem textové části, obrazového doprovodu a mapových podkladů pro grafickou část je doc. PhDr. Václav Ledvinka, CSc., historik a archivář, ředitel Archivu hl. města Prahy.

KRAJINNÉ HODNOTY A PAMÁTKOVÉ REZERVACE

2 000 1 000 0 2 000 m

ÚRM 2008

Posouzení zástavby porovnáním s panoramatickými záběry

Na předchozím schématu „Krajinné hodnoty a památkové rezervace“ je dokumentována souvislost mezi krajinným reliéfem a viditelností, respektive oblastmi viditelnosti a pohledovými horizonty.

Pro ochranu kulturních hodnot a památek v Praze a zejména v PPR a jejím ochranném pásmu byla v rámci Územně analytických podkladů jako součást metodiky posuzování zásahů nově navrhované zástavby do vizuální scenérie města vytipovány stanoviště panoramatických záběrů. Jedním z kritérií hodnocení je porovnání zákresů nové zástavby s fotografickou dokumentací panoramatických pohledů reálného prostoru. Pro oblast PPR a jejího ochranného pásma byla ověřována řada stanovišť záběrů, z nichž bylo vybráno 36 stanovišť v kooperaci s Národním památkovým ústavem, jeho ústředním pracovištěm i územním odborným pracovištěm v Praze. Jako příklad stanovišť na dně pražské kotliny jsou uvedeny dva typické záběry ze stanovišť u Vltavy, ze kterých by nové objekty v pohledech směrem ven z historického jádra neměly převyšovat pohledový horizont

Pohled ze Smetanova nábřeží

Zdroj: URM 2007

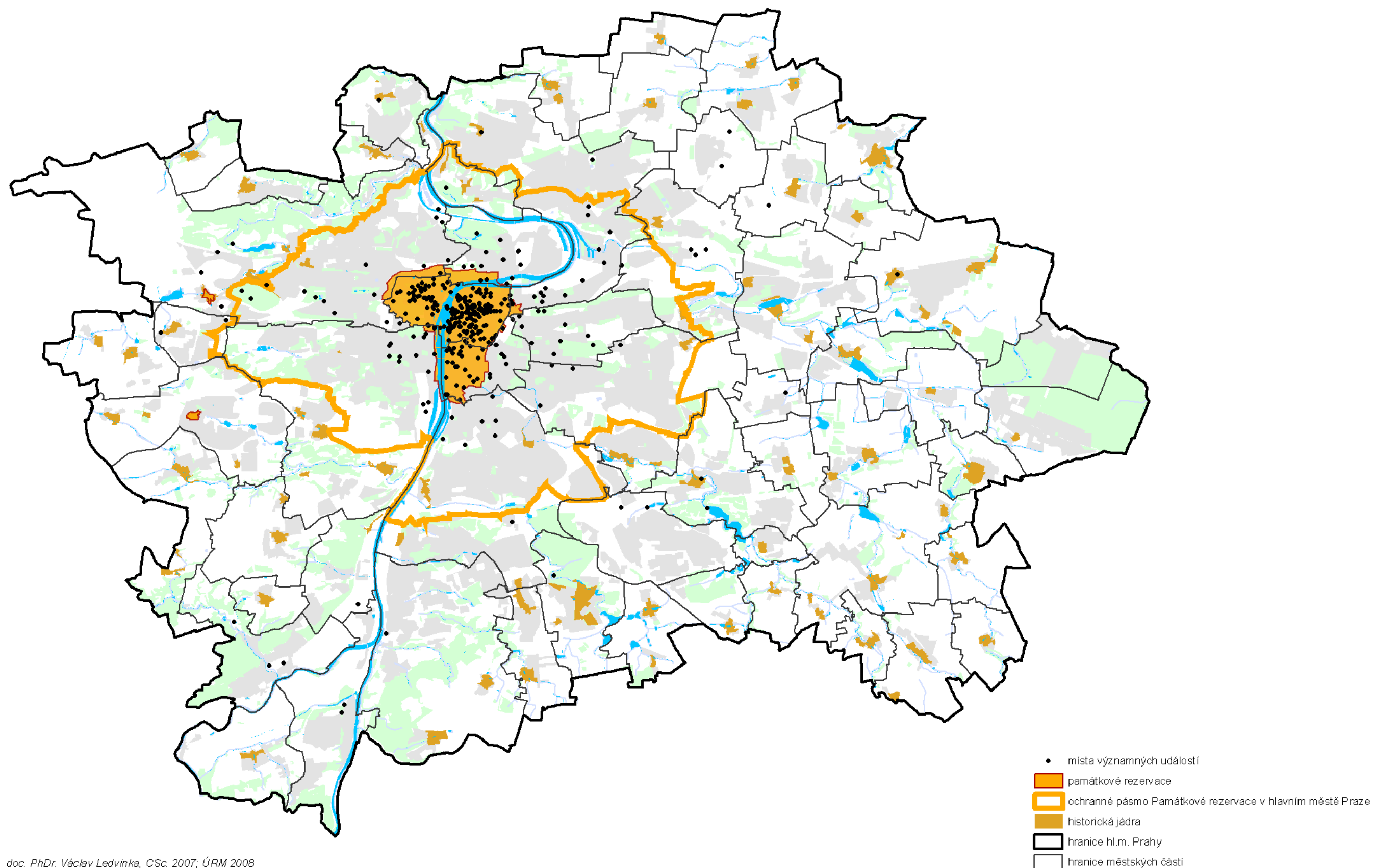
Pohled z Čechova mostu

Zdroj: URM 2007

KULTURNÍ HODNOTY A PAMÁTKOVÁ OCHRANA MĚSTA - MÍSTA VÝZNAMNÝCH UDÁLOSTÍ

2 000 1 000 0 2 000 m

doc. PhDr. Václav Ledvinka, CSc. 2007, ÚRM 2008

2.4.3 PAMÁTKOVÁ OCHRANA - CHARAKTERISTIKA

Neopakovatelná urbanistická konfigurace města Prahy jako celku s jeho unikátními soubory urbanistických, architektonických hodnot a uměleckých děl je podstatou hodnoty města. Významnou roli při utváření jejích výjimečných hodnot hrál morfologicky mnohotvárný krajinný reliéf, formovaný především řekou Vltavou s jednotlivými ostrovy, protékající kotlinou historického jádra Prahy, lemovaný přilehlými hřebeny kopců.

Výjimečnost těchto hodnot vedla k prohlášení významných územních celků města Prahy za památkové rezervace, z nichž nejvýznamnější je Historické jádro Prahy zapsané na seznamu kulturního dědictví UNESCO, s jejich ochrannými pásmy a památkových zón, i k prohlášení významných objektů za kulturní památky, případně národní kulturní památky. Město jako celek je neobyčejně rozsáhlou a provázanou strukturou, která je vnitřně bohatě členěna a vyniká vysokou mírou diverzity. Jeho scénérie je navíc doplněna cennou různorodostí dosud zachovaných prvků historického městského mobiliáře a některých ostatních detailních prvků městského interiéru.

Koncepci památkové ochrany v Praze by nebylo možné vytvořit bez předchozí systematické práce na dokumentaci historických objektů a souborů – stavebně historických průzkumů. Tyto průzkumy vznikaly po dobu téměř 30 let v tehdejší Státní ústavu pro rekonstrukci památkových měst a objektů pod vedením PhDr. Dobroslava Líbala, který se významně zasloužil o koncepci památkové péče jako takové i o památkovou ochranu historického jádra Prahy. Odborným gestorem památkové péče je Národní památkový ústav a na jeho pražské územní pracoviště.

Rozhodující pravomoc je v gesci Odboru památkové péče, kultury a cestovního ruchu MHMP.

Uvedené orgány díky propracované koncepci a oborovým dokumentům památkové péče se setkávají relativně vysokým standardem projektů a realizací rekonstrukcí památkových objektů.

Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, definuje podmínky péče o kulturní památky, o jejich zachování, zpřístupňování a podmínky vhodného využívání. Péče státu o kulturní památky zahrnuje činnosti, opatření a rozhodnutí, jimiž orgány a odborná organizace státní památkové péče v souladu se společenskými potřebami zabezpečují zachování, ochranu, zpřístupňování a jejich vhodné společenské uplatnění. Ostatní orgány státní správy a organizace spolupracují v oboru své působnosti s orgány a odbornou organizací státní památkové péče a pomáhají jim při plnění jejich úkolů.

K restaurování nebo jiné úpravě kulturní památky včetně jejího prostředí na území hlavního města Prahy, která podléhá státní památkové péči, je třeba si předem vyžádat závazné stanovisko, které vydává Odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu Magistrátu hlavního města Prahy. Nezbytným podkladem pro vydání tohoto stanoviska je odborné vyjádření Národního památkového ústavu, organizace zřízené Ministerstvem kultury.

Podle zákona o státní památkové péči může restaurování kulturních památek nebo jejich částí, které jsou díly výtvarných umění nebo uměleckořemeslnými pracemi, provádět fyzická osoba na základě povolení, uděleném ministerstvem kultury po prokázání odborné kvalifikace a odborné praxe pro restaurování kulturních památek.

Zákon v příslušných paragrafech vymezuje archeologický nález a nakládání s ním. Archeologický nález, který nebyl učiněn během archeologických výzkumů, musí být oznámen Archeologickému ústavu nebo nejbližšímu muzeu buď přímo, nebo prostřednictvím obce, v jejímž územním obvodu k nálezu došlo. Oprávnění k archeologickým výzkumům má Archeologický ústav Akademie věd České republiky, který se také vyjadřuje k ochraně archeologického dědictví. Ministerstvo kultury může na žádost v odůvodněných případech po dohodě s Akademií věd povolit archeologický výzkum vysokým školám, pokud je provádějí při plnění svých vědeckých nebo pedagogických úkolů, dále muzeím nebo jiným organizacím, popřípadě fyzické osobě, které mají pro odborný archeologický výzkum potřebné předpoklady (odbornou kvalifikaci, vybavení laboratorním zařízením a prostory nezbytně nutnými pro vědecké poznání a dokumentaci archeologických nálezů a dočasné uložení movitých archeologických nálezů.)

V letech 2006–2007 (s účinností od 1. 7. 2007) došlo ke změně zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů. Schválená novela si kladla za cíl především zrychlit a zefektivnit rozhodovací činnost orgánů státní památkové péče. Byla stanovena lhůta 20 dnů pro vydání písemného odborného vyjádření Národního památkového ústavu.

Památkově chráněná území v hlavním městě Praze

(Byly použity texty a tabulky zpracované Národním památkovým ústavem, autorka Mgr. Kateřina Burešová)

Systém plošné památkové ochrany zahrnuje na území Prahy tři památkové rezervace (1 městská a 2 vesnické památkové rezervace), 17 památkových zón (11 městských a 6 vesnických), ochranné pásmo památkové rezervace v hlavním městě Praze a ochranná pásma národních kulturních památek. Jednotlivá plošně chráněná území s odlišným charakterem a prostředím jsou chráněna jako celek.

Kategorizace památkově chráněných území a objektů:

A. Památková rezervace je chráněna jako územní celek s výjimečným souborem nemovitých kulturních památek i dalších architektonických, urbanistických a uměleckých hodnot. V prohlášení vlády České republiky jsou definovány podmínky ochrany, které se vztahují i na nacházející se nemovitosti, které nejsou prohlášenými památkami.

B. Památková zóna je chráněna jako územní celek s významnými kulturně-historickými a urbanisticko-architektonickými hodnotami.

C. Národní kulturní památka je nejvýznamnější objekt s výjimečnými společensko-kulturními, architektonickými, urbanistickými či uměleckými hodnotami.

D. Kulturní památka je významný objekt, který se vyznačuje společensko-kulturními, architektonickými, urbanistickými či uměleckými hodnotami.

E. Ochranné pásmo je vymezováno tehdy, vyžaduje-li to ochrana nemovité národní kulturní památky, nemovité kulturní památky, památkové rezervace, památkové zóny nebo jejich prostředí.

Přehled památkově chráněných území

Městská památková rezervace	Rozloha v ha	Rok prohlášení
Historické jádro Prahy - PPR	866	1971
Ochranné pásmo		
Ochranné pásmo PPR	8963	1981
Vesnické památkové rezervace		
Praha 5 – Stodůlky	8,06	1995
Praha 6 – Ruzyně	7,2	1995
Městské památkové zóny	Rozloha v ha	Rok prohlášení
Praha 2, 3, 10 - Vinohrady, Žižkov, Vršovice	533,0	1993
Praha 4 – Nusle	95,0	1993
Praha 5 – Barrandov	112,0	1993
Praha 5 – Smíchov	220,0	1993
Praha 6 – Baba	13,5	1993
Praha 6 – Dejvice, Bubeneč, horní Holešovice	240,0	1993
Praha 6 - vilová kolonie Ořechovka	31,8	1991
Praha 6 - Staré Střešovice	6,6	2003
Praha 6 – Střešovičky	2,6	2004
Praha 6 – Tejnka	7,6	2003
Praha 8 – Karlín	98,0	1993

Vesnické památkové zóny	Rozloha v ha	Rok prohlášení
Praha 5 - osada Buďánka	1,52	1991
Praha 7 - osada Rybáře	11,2	1991
Praha 8 - Staré Bohnice	8,3	1993
Praha 8 - Staré Dáblice	8,2	1991
Praha 9 – Královice	58,0	1991
Praha 10 - stará Hostivař	14,0	1993

Zdroj: URM 2008

Památková rezervace v hlavním městě Praze je označována též jako Historické jádro Prahy (PPR).

Předmětem památkové ochrany podle právní úpravy mohou být území, movité a nemovité statky (pokud jsou prohlášeny za kulturní památky, případně národní kulturní památky) a jejich okolí, které by nemělo být narušeno. Památkově chráněné hodnoty chráněných území i jednotlivých objektů jsou definovány státem v jejich prohlášení za památkově významné, jejich ochrana je zabezpečena právními a administrativními nástroji České republiky.

Nařízením Vlády České republiky č. 66/1971 Sb., o památkové rezervaci v hlavním městě Praze, bylo historického jádra Prahy prohlášeno Památkovou rezervací v hlavním městě Praze. Rozsah této rezervace je shodný s rozsahem území zapsaného 4. 12. 1992 do Seznamu světového přírodního a kulturního dědictví UNESCO pod číslem C 616 (<http://whc.unesco.org/en/list/616>), Pro zápis do Seznamu světového dědictví byl použit název „Historické jádro Prahy“. Pro větší srozumitelnost se užívá i v následujícím textu.

Vzhledem k významu území historického jádra Prahy, městské památkové rezervace, bylo vymezeno jeho ochranné pásmo, které se rozkládá na relativně velkém území města. Takto dochází k překrývání jednotlivých památkově chráněných území, například většina památkových zón se nachází na území ochranného pásma historického jádra Prahy, a také vytyčená ochranná pásma národních kulturních památek se překrývají s územím památkové rezervace či jejího ochranného pásma.

V současnosti jsou na území hlavního města Prahy připraveny 3 lokality, aby byly prohlášeny krajinnými památkovými zónami:

- památková zóna Královice – Koloděje – Hájek,
- památková zóna Satalice – Vinoř – Ctěnice,
- památková zóna Šárecké a Lysolajské údolí.

Památka UNESCO včetně ochranného pásma

(Byly použity texty a tabulky zpracované Národním památkovým ústavem, autorka Mgr. Kateřina Burešová)

Oficiální název zapsané lokality zní: Historic Centre of Prague/ Praha - historické jádro města, v listopadu 1992 v Santa Fé byla zařazena mezi světové památky UNESCO, zapsaná lokalita seznamu UNESCO – historické jádro Prahy je dále nazýváno statek. Základním dokumentem tohoto aktu je ÚMLUVA O OCHRANĚ SVĚTOVÉHO KULTURNÍHO A PŘÍRODNÍHO DĚDICTVÍ UNESCO přijatá na generální konferenci UNESCO 17. října až 21. listopadu 1972. Zde byl také definován pro účely úmluvy pojem „kulturní dědictví“. Pro případ PPR jde o „skupinu budov“, nebo také o „lokalitu“ definovanou jako:

- „skupina oddělených či spojených budov, které mají z důvodu své architektury, stejnorodosti či umístění v krajíně výjimečnou hodnotu z hlediska dějin, umění či vědy“,
- „výtvoř člověka či kombinovaná díla přírody a člověka a oblasti zahrnující místa archeologických nálezů mající výjimečnou světovou hodnotu z dějinného, estetického etnologického či antropologického hlediska“.

Závazky plynoucí z úmluvy:

Smluvní stát na sebe bere povinnost zabezpečit:

- označení,
- ochranu,
- zachování,
- prezentování,
- předávání tohoto kulturního dědictví dalším generacím.

Další závazky se týkají metod, kterými má stát uvedené požadavky realizovat a jak toto dědictví zpřístupnit veřejnosti formou informací. Podrobně jsou uvedeny ve jmenované úmluvě.

Smyslem ochrany je uchování kulturních hodnot, které na území Památkové rezervace v hlavním městě Praze vznikaly po staletí. Tyto hodnoty jsou zapsány v uměleckých, architektonických i urbanistických kvalitách městského prostředí.

Za památkovou ochranu historického jádra Prahy odpovídají podle zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči a zákona č. 367/1990 Sb., o obcích:

- Obvodní úřad pro Prahu 1; 2; 5; 7,
- Magistrát hl. m. Prahy,
- Ministerstvo kultury, Odbor památkové péče,
- Národní památkový ústav územní odborné pracoviště v hlavním městě Praze,
- Národní památkový ústav ústřední pracoviště.

Statek Praha – historické jádro města se svým rozsahem kryje s územím, které bylo v roce 1971 prohlášeno vládou Památkovou rezervací v hlavním městě Praze (viz 66/1971 Sb., nařízení vlády České socialistické republiky ze dne 21. července 1971 o památkové rezervaci v hlavním městě Praze) a je s památkovou rezervací totožné, včetně ochranného pásma.

Ochranné pásmo statku bylo určeno rozhodnutím Národního výboru hlavního města Prahy č. KUL/5-932/81, o určení ochranného pásma památkové rezervace v hlavním městě Praze ze dne 19. 5. 1981. Ochranné pásmo slouží k omezení stavebních a jiných zásahů, které by mohly ohrozit výjimečné hodnoty statku jako je například silueta města a jeho terénní horizonty. Stanoveny jsou 4 podmínky:

- 1 V ochranném pásmu není dovoleno provádět takové stavební a jiné zásahy, které by narušily nebo ohrozily hodnoty statku.
- 2 Při pořizování územně plánovací, přípravné a projektové dokumentace, při provádění staveb a stavebních úprav, zásazích do terénních útvarů a městské zeleně je nutno dbát, aby nebyla změnami půdorysné, hmotové a výškové konfigurace zástavby a přírodních prvků v území ochranného pásma oslabena nebo porušena urbanistická kompozice, měřítko a silueta statku.
- 3 V ochranném pásmu nelze umísťovat zařízení a stavby, které by svými důsledky narušovaly životní prostředí a stavební fondy statku (zejména znečišťováním ovzduší a vod, únikem škodlivých látek, hlukem, vibracemi, veškerými druhy záření, hromaděním odpadů apod.).
4. Při veškeré nové výstavbě a přestavbě je třeba zvláště sledovat působení stavebních souborů a výškových objektů na terénních horizontech města, které se pohledově uplatňují ve vztahu k území statku.

Nemovité kulturní památky, národní kulturní památky

(Byly použity texty, tabulky a grafické podklady zpracované Národním památkovým ústavem, autoři Mgr. Kateřina Burešová Mgr. Kryštof Eismann)

Na území historického jádra Prahy a jeho ochranného pásma se nachází přes 2 000 památkově chráněných objektů, které jsou zapsány v Ústředním seznamu kulturních památek České republiky.

Nemovité památkově chráněné objekty na území hlavního města Prahy:

	Národní kulturní památky	Nemovité kulturní památky
Historické jádro Prahy	25	1302
Ochranné pásmo historického jádra Prahy	9	754
Území hlavního města Prahy (celkem)	34	2056

Zdroj: URM, 2008

Předmětem památkové ochrany jsou nejen nemovité kulturní památky, ale i okolí, které by nemělo být narušeno. Ze stávajících národních kulturních památek mají plošně vymezené ochranné pásmo tyto objekty a areály:

na území historického jádra Prahy:

- Pražský hrad, Vyšehrad, Národní divadlo, Národní muzeum, Novoměstská radnice,

v ochranném pásmu historického jádra Prahy:

- Vítkov, Bílá hora a Hvězda.

Památkový fond za celou Českou republiku je evidován v Ústředním seznamu kulturních památek České republiky vedeném Národním památkovým ústavem, který v současnosti přistoupil k aktualizaci celého seznamu a reidentifikaci památkových objektů. Každý památkově chráněný objekt bude podroben zkoumání a bude zřetelně a aktuálně vymezen také na mapovém podkladu. Vše by mělo sloužit jako důležitý podklad nejen pro Management plán historického jádra Prahy, ale také pro nový Územní plán hlavního města Prahy.

Pozn.:

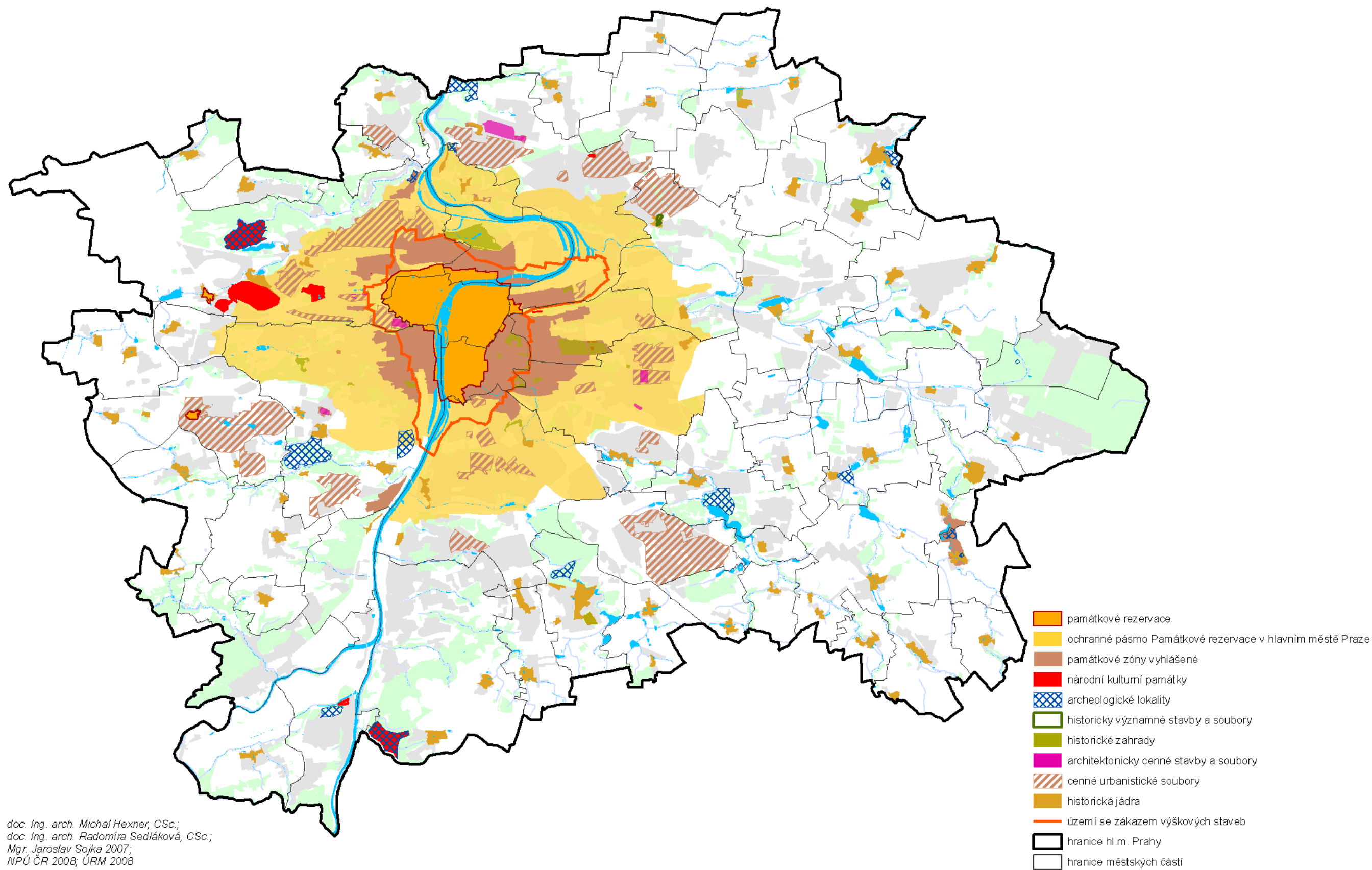
ÚAP zpracované k tomuto datu evidují **nemovité kulturní památky** na celém území hlavního města Prahy pouze v tabulkové podobě, grafická data v digitální podobě Národním památkový ústav neposkytl.

Národní kulturní památky byly od NPÚ převzaty rovněž v tabulkové podobě. Digitální grafické podklady byly NPÚ předány pouze na území mimo Památkovou rezervaci v hlavním městě Praze (PPR).

Uvnitř rezervace Národní památkový ústav v digitální podobě poskytl pouze referenční body, rozsah chráněných objektů je dokumentován pouze ručními zákresy do katastrální mapy.

KULTURNÍ HODNOTY A PAMÁTKOVÁ OCHRANA MĚSTA - PLOCHY

2 000 1 000 0 2 000 m

doc. Ing. arch. Michal Hexner, CSc.;
 doc. Ing. arch. Radomíra Sedláková, CSc.;
 Mgr. Jaroslav Sojka 2007;
 NPÚ ČR 2008; ÚRM 2008

Historická jádra

Na celém území hlavního města Prahy bylo v Územním plánu hl. m. Prahy vybráno celkem 92 území historických jader původních obcí, které mají specifický význam pro další rozvoj města Prahy a to jak z kulturního, tak i památkového nebo urbanistického hlediska. Zachování historického charakteru zástavby těchto lokalit je důležité pro udržitelný rozvoj města, jeho kontinuitu a možnost identifikace nově vznikající zástavby s jeho kulturním prostředím. Na území těchto historických jader a v jejich okolí jsou Územním plánem stanoveny místní podmínky pro prostorovou regulaci. Dvě z těchto lokalit – Ruzyně a Stodůlky – jsou vyhlášenými památkovými rezervacemi a platí pro ně regulace a podmínky dané Zákonem o státní památkové péči.

Přehled historických jader

Zdroj: URM, 2007

Významné historické objekty

V hlavním městě Praze jsou to historicky významné stavby a soubory, které hrály důležitou úlohu v jeho vývoji od nejstarších dob až do konce 19. století. Na toto první časové vymezení navazuje vymezení druhé, které je samotnou definicí pojmu „historicky významné stavby a jejich soubory“, a tím je vymezení podle funkce. Jde o objekty spojené s formováním duchovní a hmotné kultury v Praze, s růstem jejího významu hospodářského i mocenského, ovlivňující lidský život v různých etapách jejího vývoje. Funkce staveb, ať již církevní či světské povahy (kostel, klášter, fara, obětiště vs. palác, dům, hradiště, most, opevnění, škola, viniční lis, pivovar, tunel aj.), ovlivnily sídelní strukturu. Tato struktura se mohla později promítnout i do vzhledu a provozu (komunikační, tržní) jednotlivých částí města. Nelze opomenout skutečnost, že město netvoří jen centrum, ale i desítky předměstských částí s přirozenými jádry. Jádra osad nezřídka ovlivnila nová založení – proto byly z těchto hledisek zkoumány také starší osady nejen v samotném centru města (např. na území Nového Města osady Na Rybníčku, Jircháře, Opatov), ale také na jeho okraji, které ovlivnily podobu nově vznikajících městských částí pražského souměstí, popřípadě starší

komunikace (cestní a stezková síť). Tento způsob pohledu umožňuje zaznamenávat tzv. náhodné – spontánní, rostlé struktury a tzv. chtěné urbanistické počiny, městská založení v mikrostruktuře i makrostruktuře města.

To téma bylo zpracováno v materiálu „Historicky významné stavby a soubory“ přiloženém k ÚAP obce, jehož zpracovatelem je Mgr. Jaroslav Sojka, kurátor uměleckých sbírek Pražského hradu.

Významné architektonické objekty

Jde o jedinečné stavby nebo soubory staveb slohově a architektonicky čisté od významných architektů, případně dochované stavby lidového stavitelství, nezapsané do Ústředního seznamu kulturních památek ČR. Architektonicky významná díla byla vybrána především na základě hodnoty architektonické, nikoli historické, společenské či jiné, jež může být stavbám přisuzována podle těchto kritérií:

STYLOVOST ARCHITEKTONICKÉHO ŘEŠENÍ

Kritérium, které lze považovat za poněkud ošemetné – do většiny staveb si promítá doba svou představu o jejich čistotě, která se nemusí shodovat s tehdy platnými přístupy. Navíc může jakoby znevýhodňovat architekturu eklektickou či historizující, která je pro Prahu dané doby velmi charakteristická. Toto kritérium je však nutné z důvodu porovnání a určení celkové hodnoty díla.

PŮVODNOST ARCHITEKTONICKÉHO ŘEŠENÍ

Toto kritérium je důležité především pro podchycení staveb, které znamenaly skutečný posun ve vývoji pražské architektury.

PŘÍNOS STAVBY K ARCHITEKTUŘE MĚSTA

Praha je ojedinělou učebnicí historie architektury. Od 10. století se tu vedle sebe, ale i na sebe a přes sebe skládaly jednotlivé architektonické styly a slohy. Teprve od druhé poloviny 19. století se vývoj začal zrychlovat, město se rozšiřovalo, ale zároveň uvnitř zahušťovalo.

AUTOR

Existuje ustálený soubor jmen významných osobností české architektury daného období, od nichž lze předpokládat téměř vždy (byť ne bez výjimky) stavbu velmi dobré úrovně, jež ovlivnila či ovlivňuje další dění v oblasti architektury.

ÚROVEŇ DOCHOVANOSTI PŮVODNÍHO ŘEŠENÍ, RESPEKTIVE KVALITA PŘÍPADNÉ REKONSTRUKCE

Tento jev byl zpracován v elaborátu „Architektonicky cenné stavby a soubory“ přiloženém k ÚAP obce, autorkou je doc. Ing. arch. Radomíra Sedláková, CSc., kurátorka moderní architektury Národní galerie v Praze.

Významné urbanistické soubory

Jde o významné urbanistické soubory – realizovaná založení nebo jejich podstatné části, které můžeme označit za cenný doklad určitého historického či architektonicko-urbanistického vývoje a dobového přístupu k územnímu plánování a zakládání a tvorbě města.

Urbanistický soubor: skupina staveb a prostor vytvářející ucelený prostorový a provozní celek.

Cenný urbanistický soubor: urbanistický soubor, který má identifikovatelné hodnoty kompoziční či hodnoty z hlediska historie a vývoje města.

Pozoruhodný urbanistický soubor: urbanistický soubor pozoruhodný obvykle z určitých dílčích hledisek, a je produktem společenských a hospodářských podmínek doby, ve které vznikl.

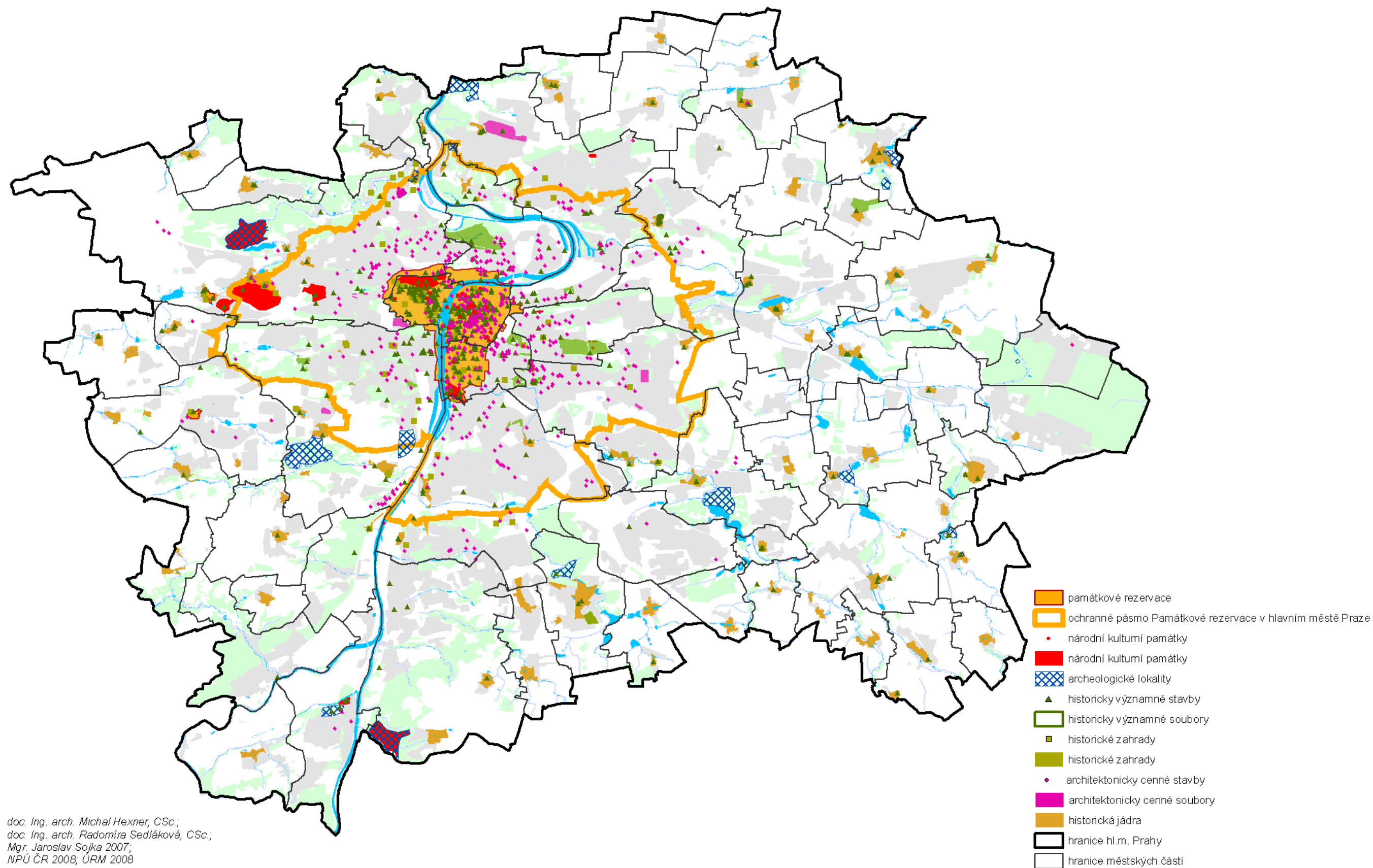
Výběr lokalit s podrobnou charakteristikou příslušných souborů nezahrnuje ty soubory, které jsou již předmětem památkové ochrany a jsou takto vymezeny ve výkrese č. 35 územního plánu. Jsou to:

- Památková rezervace v hlavním městě Praze a její součásti,
- kulturní a národní kulturní památky,
- památkové zóny vyhlášené a navržené,
- historická jádra obcí se stanovenou výškovou hladinou.

Cílem tohoto rozboru spíše než inventarizace již vymezených cenných a tedy chráněných souborů je identifikace dalších cenných lokalit s charakterizováním jejich hodnot, případně s perspektivou jejich ochrany.

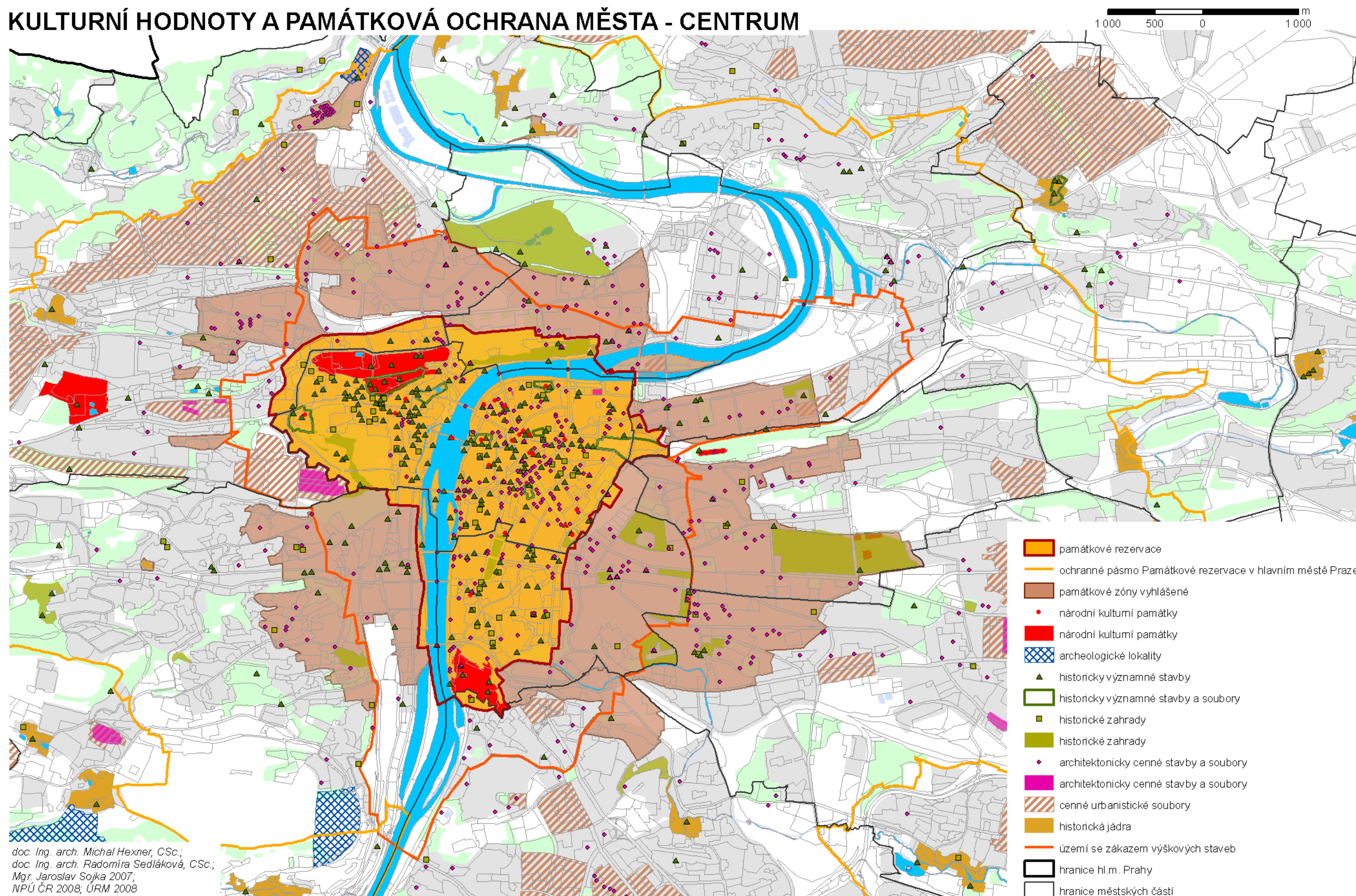
KULTURNÍ HODNOTY A PAMÁTKOVÁ OCHRANA MĚSTA - OBJEKTY

2 000 1 000 0 2 000 m

doc. Ing. arch. Michal Hexner, CSc.;
 doc. Ing. arch. Radomíra Sedláková, CSc.;
 Mgr. Jaroslav Sojka 2007;
 NPÚ ČR 2008; ÚRM 2008

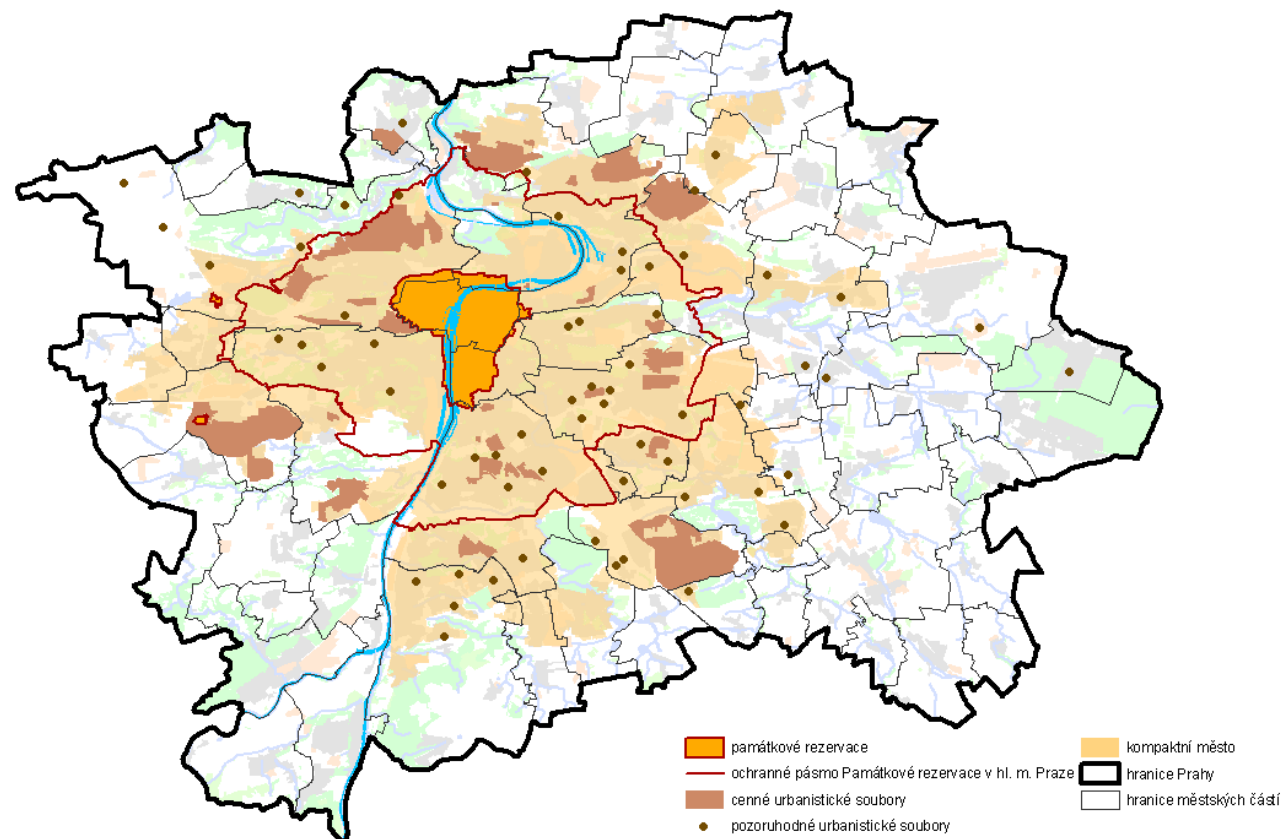
KULTURNÍ HODNOTY A PAMÁTKOVÁ OCHRANA MĚSTA - CENTRUM

Výběrem jsou mapovány především skutečně cenné urbanistické soubory. U souborů pozoruhodných, kde je obdobných příkladů více, jsou vybrány soubory co nejcharakterističtější (to se týká především, obytných souborů).

Téma zpracoval doc. Ing. arch. Michal Hexner, CSc., přednášející urbanismus na Fakultě architektury ČVUT v elaborátu „**CENNÉ A POZORUHODNÉ URBANISTICKÉ SOUBORY**“ přiloženém k ÚAP obce.

Cenné urbanistické soubory

Zdroj: Michal Hexner 2007

Kompoziční principy – památkový urbanismus

Zásady památkového urbanismu se opírají o předpoklad plného respektování původní zástavby a staveb v památkově chráněných lokalitách i v jejich okolí. Jde o respektování základních kompozičních os, historických dominant, struktury a charakteru zástavby, jejich objemů a měřítek. O respektování jejich funkcí a napojení na infrastrukturu. Při užití těchto zásad by neměla být narušena dosažená harmonie chráněného místa či lokality. Památkové rezervace nebo zóny by neměly být pohlcovány novou okolní zástavbou ani do ní integrovány. Nemělo by docházet k zahušťování urbanistické struktury vestavbami a přístavbami, neměla by být narušována historická střešní krajina.

Archeologie na území hlavního města Prahy

Zpracováno na základě podkladů MK-ČR a NPU

Součástí podzemí hlavního města Prahy je rovněž terénní zvrstvení způsobené tisíciletým vývojem osídlení a obsahující množství archeologických nálezů. Ty jsou nenahraditelným historickým zdrojem nikoliv samy o sobě, ale právě v dochovaných náleзовých souvislostech. V rámci probíhajících stavebních aktivit jsou zásahy prováděné do těchto terénů provázeny záchrannými archeologickými výzkumy. Tímto způsobem se ale v poslední době množství dochovaných historických terénů razantním způsobem tenčí.

V duchu současných trendů větší ochrany archeologických památek, zdůrazněných v poslední době i přijetím Maltské konvence, je nezbytné klást podstatně větší důraz na ochranu těchto terénů a jejich zachování na původním místě.

Území hlavního města Prahy je územím s archeologickými nálezy ve smyslu § 22 odst. 2 zákona č. 20/87 Sb., o státní památkové péči. Území s archeologickými nálezy (dále ÚAN) je definováno jako území, na němž se

vyskytují archeologické nálezy nemovité povahy vytvořené člověkem nebo vzniklé přírodním procesem na základě lidského působení či využití člověkem (např. opevnění – valy a příkopy, mohyly, hroby, terénní situace a souvrství, objekty v určitém kontextu informací ve svých vzájemných vztazích) a archeologické nálezy movité povahy (např. zlomky nádob, kamenné a kovové nástroje atd. obsažené v nemovitých nálezech, ve vrstvách a v objektech).

V rámci rozdělení ÚAN dle doloženého nebo předpokládaného výskytu a uchování archeologických nálezů jsou rozeznávány kategorie:

ÚAN I - území s pozitivně prokázaným a dále bezpečně předpokládaným výskytem archeologických nálezů;

ÚAN II - území, na němž dosud nebyl pozitivně prokázán výskyt archeologických nálezů, ale určité indicie mu nasvědčují, pravděpodobnost výskytu nálezu 51-100 %;

ÚAN III - území, na němž dosud nebyl rozpoznán a pozitivně prokázán výskyt archeologických nálezů a prozatím tomu nenasvědčují žádné indicie, ale území mohlo být osídleno či jinak využito člověkem, a proto existuje 50% pravděpodobnost výskytu archeologických nálezů;

ÚAN IV - území, na němž není reálná pravděpodobnost výskytu archeologických nálezů.

Na celém území Prahy je k březnu 2008 identifikováno celkem 414 ÚAN I. Prostor mezi nimi je na celém území města považován za ÚAN II, ve smyslu ochranného pásma; ÚAN III není proto na území Prahy registrováno. Celkem 32 ploch je uznáno za ÚAN IV.

Území s archeologickými nálezy jsou základní evidenční jednotkou databáze Státního archeologického seznamu ČR (SAS ČR) s archeologickou mapou České republiky - ÚAN I se vyznačují v mapě SAS ČR červeným tečkováním ohraničeným červenou čarou, ÚAN II modrým tečkováním s modrou čarou, ÚAN IV černým tečkováním s černou. ÚAN III je vyznačen hnědým šrafováním mezi ÚAN I, ÚAN II a ÚAN IV.

V rámci přípravy územního plánu byl předložen návrh na speciální ochranu 121 lokalit na ploše Památkové rezervace v hlavním městě Praze, které by měly být chráněny před plošnými zemními zásahy. Návrh vycházel z revize míry zachování a předpokládané hodnoty archeologických terénů v historickém jádru Prahy, která proběhla na půdě tehdejšího Pražského památkového ústavu v letech 1996–1998. Dílčím způsobem revidovaný materiál by se měl stát závaznou součástí veškerých úvah o stavebních aktivitách v historickém jádru Prahy, provázených plošnými zemními zásahy.

Movité a nemovité archeologické nálezy vyskytující se na území s archeologickými nálezy představují i na území hlavního města Prahy integrální součást památkových hodnot každého objektu (kulturní památky, národní kulturní památky) a každého území (památkové rezervace, památkové zóny) vykazujících památkové hodnoty. Zodpovědné hospodaření s archeologickým dědictvím, ochrana autentických terénních situací, zachování archeologických nálezů „nejlépe na původním místě“ (čl. 4, odst. ii/ Maltské konvence) a maximální zhodnocení archeologických nálezů jakožto jedinečných a nenahraditelných pramenů poznání je cílem, k němuž směřuje Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy, tzv. Maltská konvence, k níž Česká republika přistoupila v roce 2000. Maltská konvence je nejen naším mezinárodním závazkem, ale ve smyslu čl. 10 Ústavního zákona č. 395/2001 Sb., je součástí našeho právního řádu a v případě nesouladu se zákony ČR je jim nadřazena.

Z hlediska ochrany archeologických terénů na území Památkové rezervace v hlavním městě Praze (PPR) je nutné řídit se mapou Stavů archeologických terénů v PPR, zpracovanou v rámci grantového projektu Ministerstva kultury č. 34/1996 archeologickým oddělením pražského ústavu památkové péče (Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v hlavním městě Praze) zachycující a jasně definující nejcennější nenarušitelná území s archeologickými nálezy na území hlavního města. Vzhledem k tomu, že mapa Stavů archeologických terénů v PPR vznikala ještě před rokem 2000, ve kterém Česká republika přistoupila k Maltské konvenci, je ji nutné, a to s ohledem na mimořádně přísné a oprávněné požadavky plynoucí z Maltské konvence, chápat jako mapu nejcennějších, nedotknutelných a nenarušitelných území s archeologickými nálezy. Tyto terény však nejsou jediným územím s archeologickými nálezy na území hlavního města, které je potřeba chránit a respektovat. Aktivně, s vyloučením plošných zásahů je nutné ochraňovat i kvality, které na mapě Stavů archeologických terénů v PPR nejsou vyznačené.

Maximální ochranu svých archeologických terénů s movitými a nemovitými archeologickými nálezy vyžadují také veškerá ÚAN I nacházející se na území hlavního města Prahy i ty, které netvoří součást objektů a území vykazujících památkové hodnoty a nejsou ani vyhlášenými kulturními památkami. I tyto ÚAN I je nutné chránit před plošnými zásahy. Pokud by mělo dojít k terénním zásahům do těchto ÚAN I, požadujeme, aby byl na každé dotčené ploše po dohodě s organizací oprávněnou k archeologickým výzkumům, proveden nejdříve základní zjišťovací výzkum, který určí rozsah osídlení na daném místě a stav dochování nemovitých a movitých archeologických nálezů. Na základě jeho výsledku bude stanoven další postup prací. V případě zjištění mimořádných archeologických nálezů nebude realizace dalších zemních zásahů doporučena, a to s ohledem na výše citovanou pasáž Úmluvy o ochraně archeologického dědictví Evropy (čl. IV, odst. ii) prosazující princip zachování archeologického dědictví, tj. movitých a nemovitých archeologických nálezů na původním místě, tj. v původním kontextu terénu bez narušení.

2.4.4 NEGATIVNÍ VLIVY NA KULTURNÍ HODNOTY MĚSTA

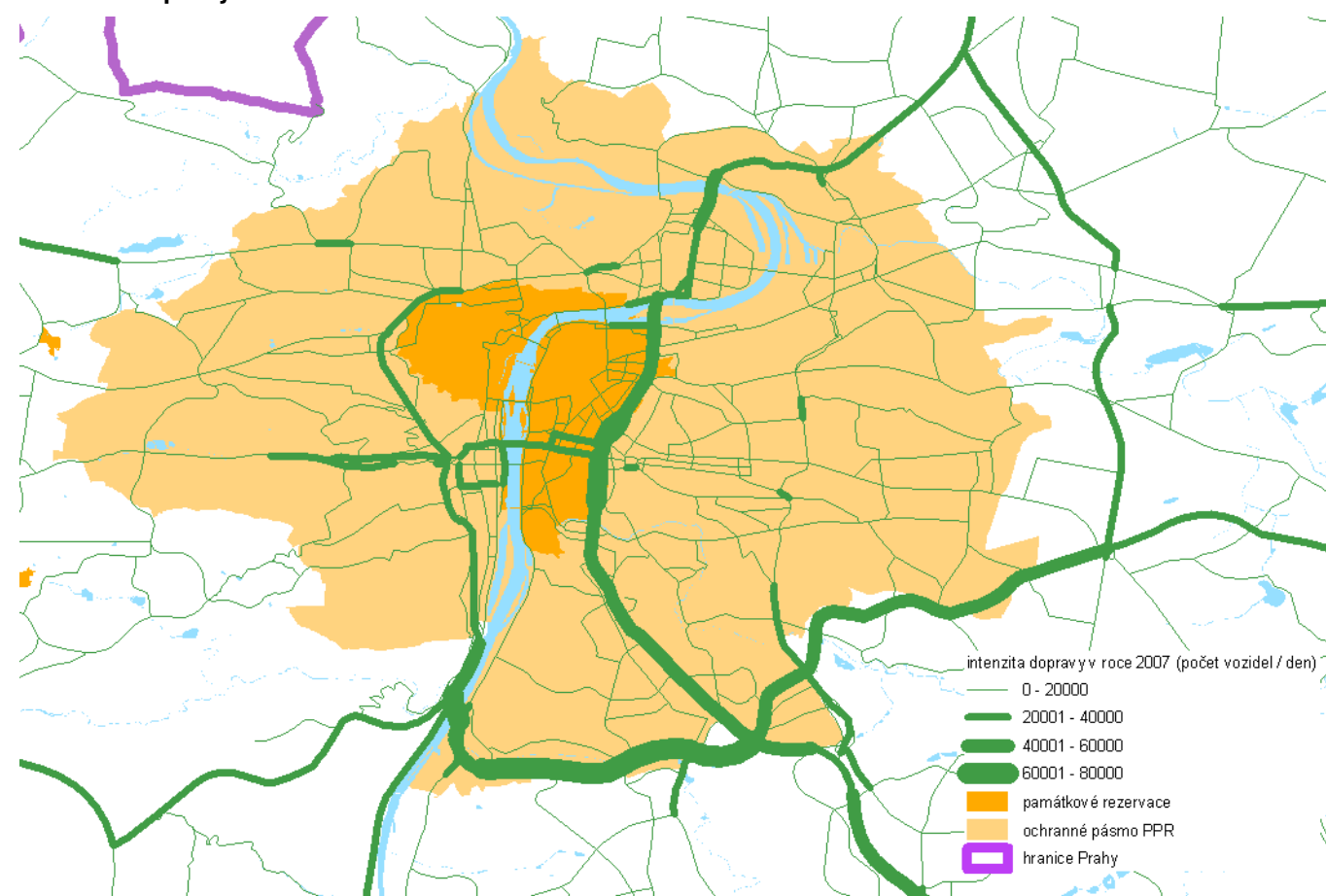
Potenciálním ohrožením kulturních hodnot mohou být výrazné stavební počiny v rozvojových a transformačních územích města, které jsou zobrazeny na předchozím schématu a vycházejí z průzkumů provedených v průběhu zpracování těchto územně analytických podkladů. Jedná se o plochy, jejichž předpokládané stavební využití bude v návrhu územního plánu dále podrobněji ověřováno. Vzhledem

k postupujícím trendům zintenzivňujícím využívání stavebních pozemků, které vycházejí z jejich zvyšujících se cen, bude nezbytné aby územní plán striktně určil pravidla prostorové regulace, která by zabránila poškození vizuálního působení historického jádra a jeho dominant, podobně jako jiné hodnotné soubory a objekty.

Stále se zvyšující počet automobilů a tlak na zvyšování komunikačních i parkovacích kapacit, způsobený mj. vysokou koncentrací pracovních příležitostí v historické části města vyvolávající vysoké nároky na dopravní obsluhu, je jedním z neškodlivějších jevů, který narušuje kulturní hodnoty města – zejména historického jádra, ať již přímo škodlivinami nebo znehodnocováním prostředí městského interiéru. Tlak automobilové dopravy v centru narůstá navzdory skutečnosti, že městská hromadná doprava je poměrně kvalitní a je potenciálem pro snižování zátěže automobilového provozu. Nejsou přitom využity možnosti umisťování některých centrálních funkcí (např. banky, sídla velkých firem) mimo historické jádro.

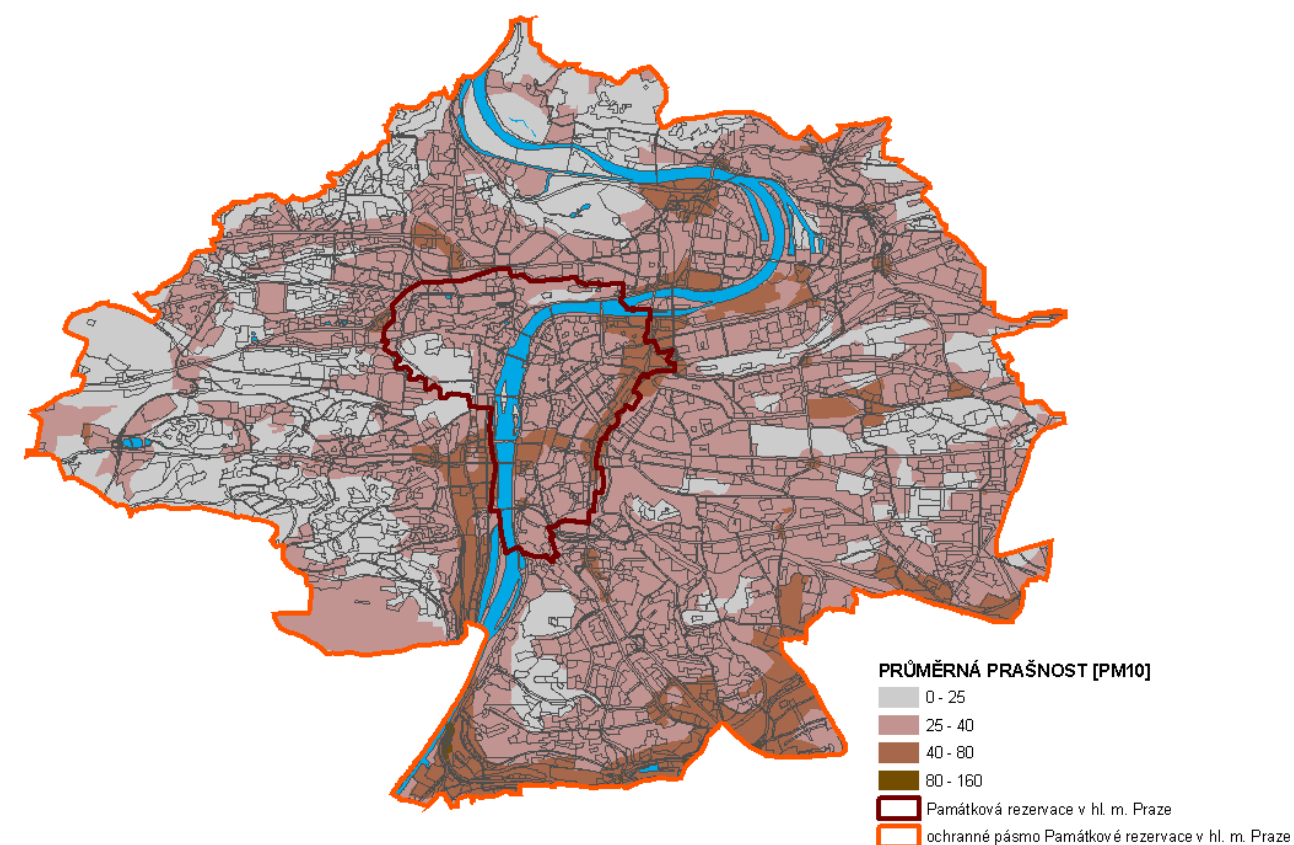
Následující obrázky dokumentují konkrétní parametry současné intenzity dopravy a některé její následky na kvalitu životního prostředí.

Intenzita dopravy v centru města v roce 2007

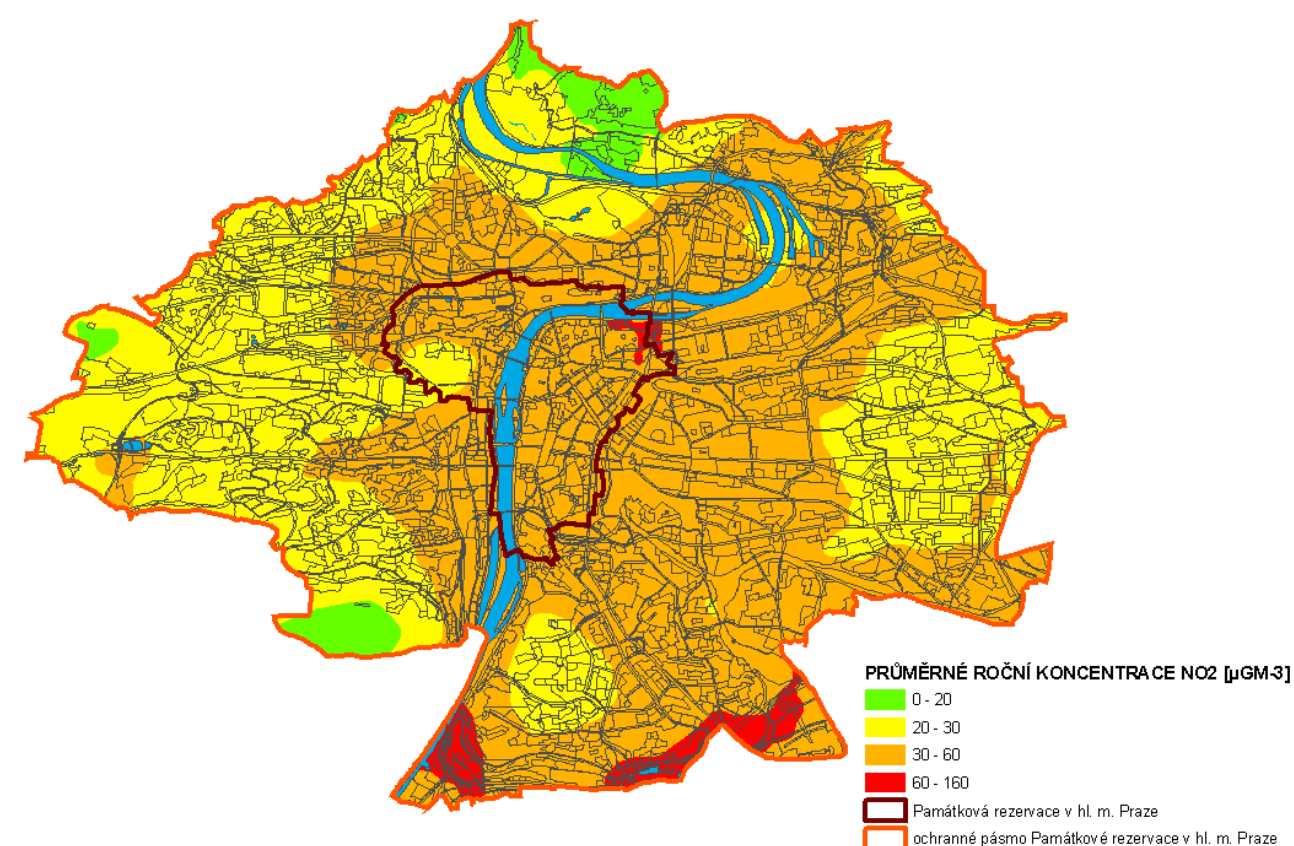
Zdroj: URM, 2008

Průměrná prašnost v centru města

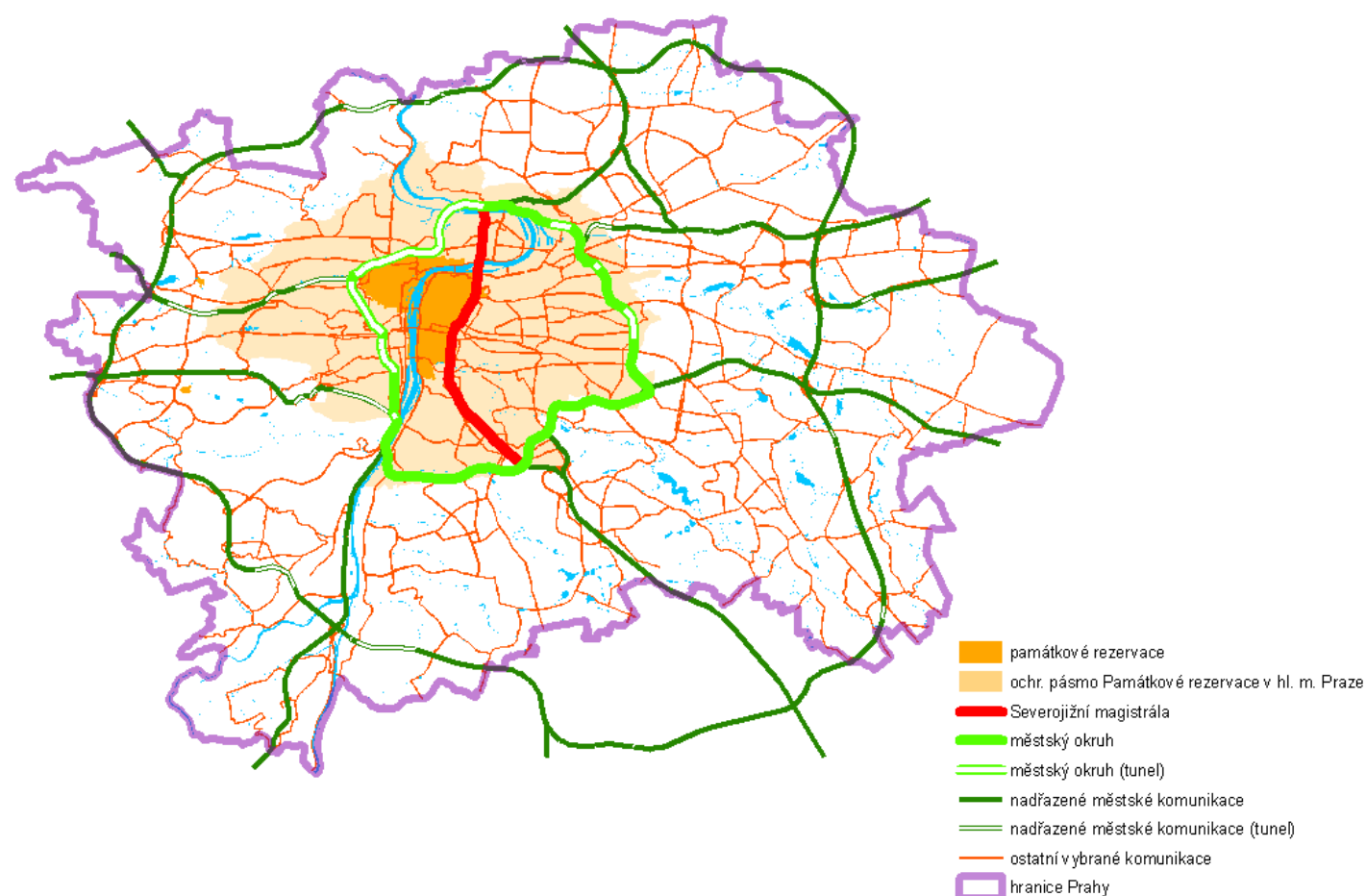
Zdroj: ATEM, 2006

Průměrné roční koncentrace NO2 v centru města

Zdroj: ATEM, 2006

Městský okruh a severojižní magistrála

Zdroj: URM, 2008

Dalším jevem, ohrožujícím původnost historického jádra Prahy, zejména jeho urbanistickou strukturu, je tlak na další zahušťování zástavby zastavováním historických nádvoří a vnitrobloků. Příkladem může být území kasáren na nám. Republiky.

Kasárna Jiřího z Poděbrad - stav 2001

Zdroj: Geodis

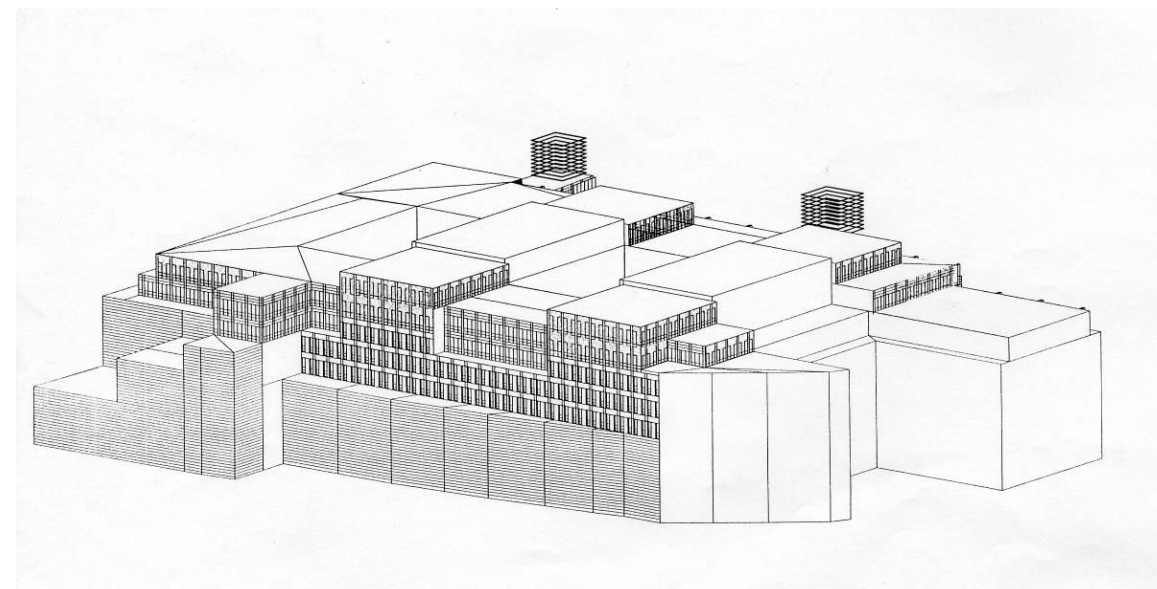
Kasárna Jiřího z Poděbrad - stav 2007

Zdroj: Geodis

Absencí regulativů pro umísťování výškových staveb a zejména objemových dominant v celém městě dochází ke snižování kvality prostorového vnímání historického jádra Prahy.

Schéma zástavby na pozemku bývalých Kasáren Jiřího z Poděbrad s téměř 100 % zastavěním

Zdroj: archiv URM

Pod tlakem na využití podkroví budov dochází k narušování střešní krajiny nástavbami objektů a půdními vestavbami, které rovněž znehodnocují vizuální scénu města.

Snaha o zvyšování intenzity využití území vede také k tzv. fasádismu, tj. ponechání pouhého pláště historické budovy a vyplnění demolované vnitřní části objektu novou, mnohem kapacitnější stavbou, což degraduje objekt na pouhou kamufláž.

Zvyšující se cenu pozemků v centru města, v porovnání se vzdálenějšími lokalitami a v důsledku komercializace historického jádra, vede také ke snahám o přesunutí tradičních vysokoškolských zařízení do vnější okrajové oblasti města. Tím by došlo k narušení tradice a autenticity městského prostředí, podobně jako v případě úbytku trvale bydlících v centru města.

Stále trávající tlak investorů na využití archeologicky cenného podzemí zejména v historickém jádru Prahy pro stavební aktivity a funkce, které se nedaří prosadit nad zemí. Děje se tak i přes vysokou úroveň organizace archeologických průzkumů na území historického jádra Prahy (nárůst získávaných informací díky zlepšování techniky a metodiky záchranných výzkumů) a rozvoj nedestruktivních metod archeologického zkoumání a jejich využití v praxi.

Vysoká koncentrace turistů na malém, úzce vymezeném území části historického jádra, způsobuje jeho neúměrné zatížení, neboť dosud není využita možnost širší nabídky turistických cílů a tras (a to i ve Středočeském kraji) jako předpoklad pro jejich rozptýlení.

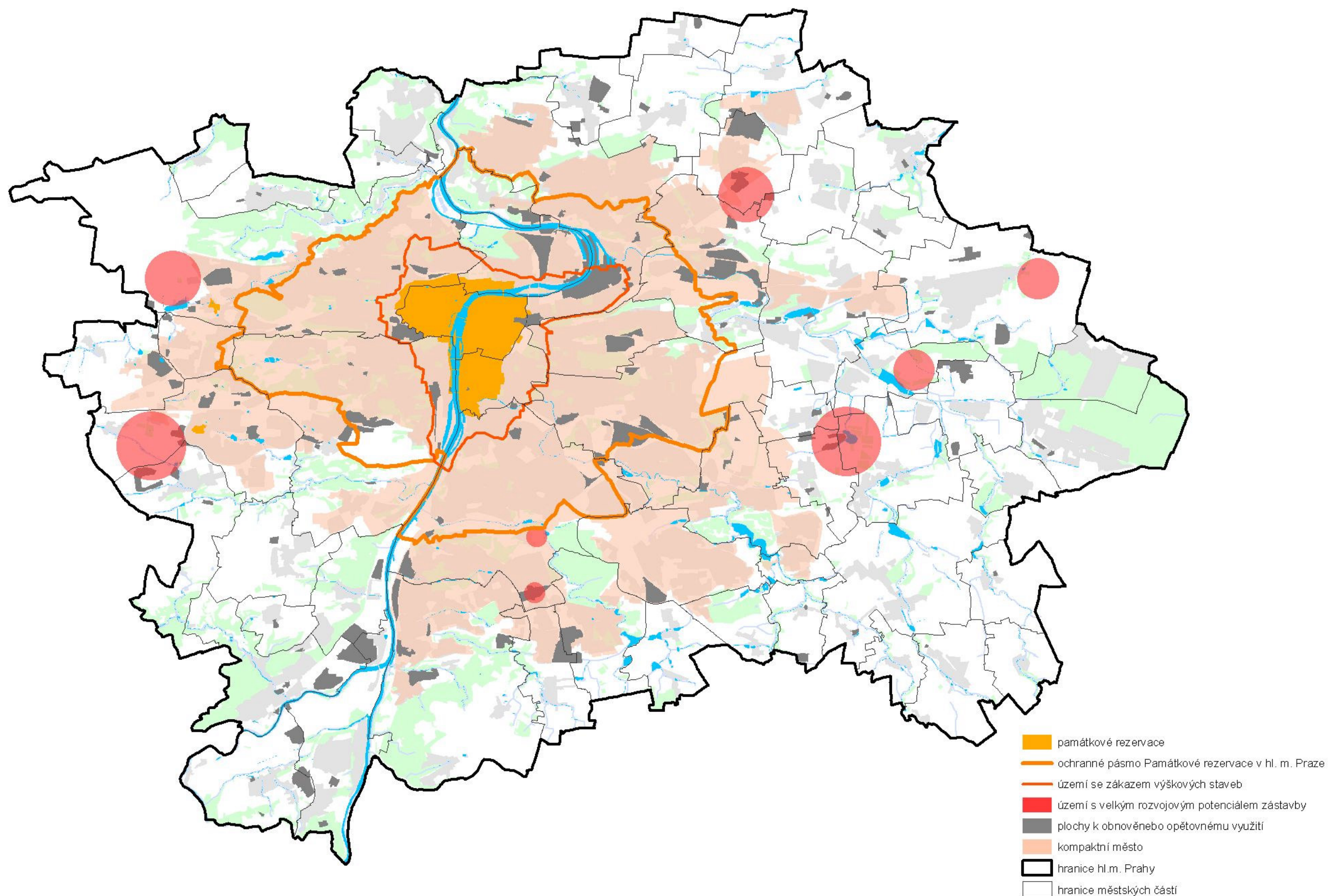
Nevyvážená kvalita péče o městské parky a veřejná prostranství, jejich neúměrná komercializace způsobují snižování kulturních i estetických hodnot městského prostředí, které jsou navíc atakovány projevy kriminality, vandalství a různými druhy znečišťování. Tento problém bude nutné řešit legislativními úpravami, výchovou i zlepšením čištění města.

K devastaci historických, kulturně hodnotných objektů i k jejich vážnému ohrožení po stránce konstrukční vede často špatný stav jejich infrastruktury a technických zařízení budov.

Zvyšující se četnost přírodních kalamit (zvláště povodní) a atmosférických abnormalit, mohou výrazně stavební historický a památkový fond narušit. Zkušenosti z velké povodně v roce 2002, kdy nefunkční ochranný systém způsobil zatopení metra vodou, ukazuje na rizika selhání lidského faktoru, která jsou pravděpodobná i u instalace a funkce protipovodňových zábran způsobil zatopení metra vodou, ukazuje na rizika selhání lidského faktoru, která jsou pravděpodobná i u instalace a funkce protipovodňových zábran.

SCHÉMA ROZVOJOVÝCH A TRANSFORMAČNÍCH OBLASTÍ VE VZTAHU K PAMÁTKOVÉ REZERVACI

2 000 1 000 0 2 000 m

ÚRM 2008

SWOT - KULTURNÍ HODNOTY**SILNÉ STRÁNKY** (stávající příznivé charakteristiky Prahy)**OBECNÉ**

- v podstatě neporušené historické jádro města - Památková rezervace v hlavním městě Praze (PPR) - zapsané na seznamu světového kulturního dědictví UNESCO,
- relativně vysoká míra zachování historické urbánní struktury města,
- velká míra zachování historických objektů vysoké kulturní a architektonické hodnoty, včetně uměleckých objektů vhodně dotvářejících autentické prostředí města,
- četné zachování historických objektů kulturního a vzdělávacího charakteru, tradiční existence vysokoškolských zařízení v historickém jádru města podporující pestrost a diversitu městského prostředí.

SPECIFICKÉ

- vysoká míra diversity zachovaných objektů v historickém jádru Prahy, které dokumentují širokou škálu uměleckých slohů v plynulé časové kontinuitě od románského období po současnost,
- cenná různorodost dosud zachovaných prvků historického městského mobiliáře a některých ostatních detailních prvků městského interiéru,
- vysoký standard projektů a realizací rekonstrukcí památkových objektů,
- přísné posuzování orgány státní památkové péče jak rekonstrukcí, tak i navrhovaných demolí památkových objektů a také novostaveb uvnitř památkových ochranných pásem,
- vysoká úroveň archeologických průzkumů na území historického jádra Prahy, nárůst získávaných informací díky zlepšování technické a metodické stránky záchranných výzkumů.

SLABÉ STRÁNKY (stávající rizikové a negativní charakteristiky Prahy)**OBECNÉ**

- absence regulativů pro umístování výškových staveb a objemových dominant v celém městě,
- narušování střešní krajiny nástavbami objektů a půdními vestavbami, které znehodnocuje vizuální scénu města,
- dosavadní přístup k archeologickému dědictví na území Prahy se omezuje převážně na provádění záchranných archeologických výzkumů, není respektována priorita zachování archeologických památek na místě výskytu v netknutém stavu,
- znehodnocování památek v důsledku kriminality a vandalství.

SPECIFICKÉ

- vysoká koncentrace pracovních příležitostí v historické části města vyvolávající vysoké nároky na dopravní obsluhu,
- úbytek trvale bydlících v centru města, který snižuje autenticitu prostředí,
- četné dvorní vestavby v historickém jádru města, které zvyšují míru využití území a znehodnocují urbanistické hodnoty města,
- nevyvážená kvalita péče o městské parky a veřejné prostory,
- neúměrná komercializace veřejných prostorů,
- vysoká koncentrace turistů na malé, úzce vymezené části historického jádra města, která je tak vystavena neúměrnému zatížení,
- špatný stav infrastruktury a technických zařízení některých historických budov, které vede k rychlé degradaci objektů, ale může vést i k jejich vážnému ohrožení po stránce konstrukční,
- problém tzv. fasádismu, kdy dochází k faktické demolici celého objektu a ponechání pouze uliční fasády.

PŘÍLEŽITOSTI (stávající a pravděpodobné budoucí příznivé vnější vlivy)**OBECNÉ**

- umístování některých centrálních funkcí (např. banky, sídla velkých firem) mimo historické jádro města,
- širší nabídka turistických cílů a tras - a to i ve Středočeském kraji - jako předpoklad pro rozptýlení toku turistů na širší území.

SPECIFICKÉ

- rozvoj nedestruktivních metod archeologického zkoumání a jejich využití v praxi.

OHROŽENÍ (stávající a pravděpodobné budoucí rizikové a negativní vnější vlivy)**OBECNÁ**

- enormní zájem investorů vedoucí k razantním zásahům do stavební struktury zejména v historickém jádru Prahy (PPR), ale i v přilehlých památkových zónách,
- tlak na zvyšování automobilového provozu s negativními důsledky na památky,
- tlak investorů na využití archeologicky cenného podzemí zejména v historickém jádru Prahy pro stavební aktivity a funkce, které se nedaří prosadit nad zemí,
- nepříznivé přírodní vlivy (zejména povodně), které mohou narušovat stavební památkový fond.

SPECIFICKÁ

- tlak na další zahušťování zástavby na území historického jádra Prahy zastavováním historických nádvoří a vnitrobloků,
- přesunutí tradičních vysokoškolských zařízení do vnějšího pásma města v důsledku komercializace historického jádra Prahy,
- časté nerespektování autentické podoby historických budov při nové úpravě fasád, použití nevhodných a netradičních materiálů.

PROBLÉMY K ŘEŠENÍ

Řešitelné nástroje územního plánování

- Přetížení historického jádra města a některých dalších památkově chráněných zón dopravou a jejími negativními důsledky na chráněné hodnoty
- Nedostatečná prostorová regulace pro využití transformačních a rozvojových území s hrozbou znehodnocení vizuálního působení a panoramatických hodnot historického jádra města i významných historických objektů mimo ně
- Nedostatečná ochrana historické a pro zachování krajinného rázu důležité zeleně ve městě (ostrovy, svahy lemující údolí Vltavy a příčných údolí)
- Nedostatečná ochrana a respektování hodnot archeologických památek.

Mimo kompetenci územního plánování

- Neexistence site – managera, způsobující nedostatečnou koordinaci postupu dotčených orgánů a organizací při ochraně kulturních hodnot města.
- Nedůsledné uplatňování přijatých zásad a postupů orgány s rozhodující pravomocí při nové výstavbě i rekonstrukcích objektů, které jsou zakotveny v územně-plánovací dokumentaci, územně-plánovacích podkladech a souvisejících legislativních normách, jakož i v oborových dokumentech orgánů památkové péče (nedostatečná stavební kázeň)
- Příliš velká koncentrace turistických aktivit na malém území historického jádra Prahy (Královská cesta, Karlův most), která má za následek přetížení dotčeného území se všemi negativními důsledky.
- Příliš pomalý postup realizace dopravních staveb, které by mohly ulehčit historickému jádru města, kde je soustředěno největší množství kulturně významných objektů, jako je dokončení okruhů, realizace druhých vestibulů metra apod.
- Stále se zvyšující koncentrace škodlivin v ovzduší (plynů i prachových částic), které urychlují stárnutí materiálů historických a kulturně významných objektů.
- Nedostatečné čištění města mající způsobující víření a sedání prachu na památky.
- Velká populace ptactva, zejména holubů, jejichž trus způsobuje destrukci památek.
- Trvající vandalismus a sprejství znehodnocující kulturní památky.
- Znečišťování města odpadky a výkaly mající velmi negativní vliv na vnímání kulturního prostředí města a jeho historického jádra.

Doporučení pro územní plán

- Návrhem nového dopravního řešení umožnit postupný útlum automobilové dopravy v centru, zejména v historickém jádru Prahy a nahradit jej městskou hromadnou dopravou (dále jen MHD).
- Návrhem koncepce dopravy v historickém jádru Prahy umožnit zvýšení standardu cestování MHD, pohodlí cestování i nástupu do prostředků MHD, zmenšit vzdálenosti mezi stanicemi a zlepšit její pokrytí na území historického jádra.
- Návrhem koncepce dopravy umožnit snižování škodlivých emisí a jejich vliv na centrální oblast města.
- Navrhnout účinný systém prostorové regulace, který vyloučí další zahušťování zástavby v historickém jádru Prahy a omezí výstavbu výškových a hmotových dominant, které by dále znehodnocovaly vizuální působení území Památkové rezervace v hlavním městě Praze i působení jejich historických dominant.
- Vymezit striktně nezastavitelná území na místech, které mají význam pro zachování krajinných hodnot vizuálního rámce PPR a dalších významných území a objektů, jejichž spolupůsobení s kulturními hodnotami města je nenahraditelné. Jedná se zejména o krajinné dominanty (jako např. Dívčí hrady, Vidoule) a pohledově exponované zelené svahy (jako např. Troja – Velká skála)

Odkazy na jevy ÚAP (seznam jevů, které se dané kapitoly dotýkají)

Číslo	Název
A005	Památková rezervace včetně ochranného pásma
A006	Památková zóna včetně ochranného pásma
A008	Nemovitá kulturní památka, popřípadě soubor, včetně ochranného pásma
A009	Nemovitá národní kulturní památka, popřípadě soubor, včetně ochranného pásma
A010	Památka UNESCO včetně ochranného pásma
A013	Historicky významná stavba, soubor
A014	Architektonicky cenná stavba, soubor
A016	Území s archeologickými nálezy
A019	Místo významné události

Odkazy na výkresy (seznam výkresů, které se dané kapitoly dotýkají)

Číslo	Název
10	Kulturní hodnoty a památková ochrana města
10a	Kulturní hodnoty a památková ochrana města – centrum

Indikátory (seznam indikátorů, které se dané kapitoly dotýkají)

Číslo	Název
56	Počet nemovitých kulturních památek
57	Počet registrovaných archeologických nalezišť

Přílohy

Téma 11.10 Cenné a pozoruhodné Urbanistické soubory z hlediska urbanistického vývoje, založení, architektura a kompozice, Doc. Ing. arch. Michal Hexner, CSc., Praha, 2007

Téma 13 - Historicky významné stavby a soubory, Mgr. Jaroslav Sojka, Praha, 2007

Téma 14 - Architektonicky cenné stavby a soubory, Doc. Ing. arch. Radomíra Sedláková, CSc., Praha, 2008

Téma 19 - Místo významné události v Hlavním městě Praze, Doc. PhDr. Václav Ledvinka CSc., Praha, 2007

Reference

Cenné urbanistické soubory, Michal Hexner, 2007

Historicky významné stavby a soubory, Jaroslav Sojka, 2007

Architektonicky cenné stavby a soubory, Radomíra Sedláková, 2007

Místa významných událostí v hlavním městě Praze, Václav Ledvinka, 2007

Stanovisko k Zásadám územního rozvoje kraje hlavní město Praha, Ministerstvo kultury ČR, 2008

Stav k Management plánu historického jádra Prahy, Národní památkový ústav ČR, Územní pracoviště Praha, 2008

Územní plán sídelního útvaru hlavního města Prahy, ÚRHMP, 1999 a ve znění platných změn a úprav, ÚRHMP, 2006